

Muzeum Okręgowe w Sandomierzu
Muzeum Archeologiczne w Poznaniu
Polski Związek Szachowy

zapraszają do udziału

w Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej pt.

Kulturowa rola gry w szachy na przestrzeni dziejów

Patronat honorowy nad konferencją objął
prof. dr hab. Andrzej Buko
Dyrektor Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk

Sandomierz, 25-26 maja 2012 r.

Jubileusz 50-tej rocznicy
odkrycia szachów sandomierskich

Szanowni Państwo,

W 1962 roku, podczas prac wykopaliskowych na Wzgórzu Świętojakubskim w Sandomierzu, Eligia i Jerzy Gąssowscy, archeolodzy z Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, dokonali bezprecedensowego odkrycia. W trakcie eksploracji wczesnośredniowiecznej chaty natrafiono na drobne, wykonane z poroża jelenia, figury szachowe. Od roku 1980 są one przechowywane w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu, stanowiąc jeden z najcenniejszych eksponatów archeologicznych w zbiorach tej placówki.

Różne bierki, a nawet pełne komplety sprzed wielu wieków, znane są z ekspozycji muzealnych i kolekcji prywatnych na całym świecie. Najczęściej jednak pozbawione są kontekstu, a nawet wiarygodnych informacji o miejscu znalezienia, co stawia je w gronie zabytków pięknych, efektownych, ale zazwyczaj nie dających pełnych możliwości poznawczych jako źródło badań naukowych. Na stanowiskach archeologicznych zdarzają się natomiast przeważnie odkrycia pojedynczych egzemplarzy. Znaleźisko sandomierskie jest zatem jednym z nielicznych tak spektakularnych odkryć, nie tylko dlatego, że dysponujemy prawie dwoma pełnymi zestawami figur (brakuje tylko czterech pionków), ale także dzięki temu, że dokonano go w trakcie regularnych prac wykopaliskowych i jest w pełni udokumentowane. Szachy sandomierskie stanowiły również impuls do postawienia pytań o początki zainteresowania tą grą na naszych ziemiach i jej wkładu w rozwój kulturowy ich mieszkańców. W literaturze fachowej problem ten nie był jednoznacznie rozstrzygnięty, a lakoniczne informacje nasuwały przypuszczenie, że większość przyborów związanych z grami dość swobodnie przypisywanych jest właśnie szachom. Wcześniejszy brak zainteresowania świata naukowego różnorodnością gier był naturalną konsekwencją faktu, iż kojarzą się one współcześnie głównie z rozrywką, sportem lub źródłem dochodów, co nie sprzyja traktowaniu ich poważnie w badaniach naukowych. Tymczasem geneza wielu gier i mechanizm ich powstawania wpisują się w całą gamę ludzkich dążeń, zmierzających do wyjaśniania egzystencjalnych problemów, z jakimi od tysiącleci boryka się ludzkość. Poprzez zrozumienie ich istoty, zasad, według których zostały skonstruowane, symboliki używanych w nich przyborów, a także czasu i miejsca powstania, mamy okazję pojąć ówczesne postrzeganie roli człowieka i jego pozycji w otaczającej rzeczywistości.

Szachy stanowią wyjątkowy gatunek wśród gier. Zawdzięczają to bogactwu figur, powiązanej z nimi terminologii i przypisanym im ruchom. Kompilacja tych czynników wykreowała struktury, wobec których nie można było przejść obojętnie. W swej długiej dziejowej wędrówce „królewska gra” wszędzie tam, gdzie trafiała, znajdowała gorących zwolenników. W każdym czasie historycznym chłonęła aktualne trendy kulturowe i specyfikę mentalności ludzi, ich fantazji i wrażliwości. Poprzez zmiany, jakim podlegały, szachy stały się cennym źródłem historycznym i archeologicznym. Literatura piękna, sztuka, a także zachowana już od średniowiecza problemistyka szachowa dostarczyły ważnych informacji o zmaganiach intelektualnych ludzkości i życiu duchowym. Dziś szachy - uprawiane na profesjonalnym poziomie - urastają do rangi osobnej gałęzi wiedzy. Zainspirowały nauki ścisłe, stając się częścią teorii wykorzystywanej we współczesnym biznesie i ekonomii, a psycholodzy wypowiadają się na temat odwzorowywania gry

w ludzkich postawach i zachowaniach. Zatem każda dyscyplina badawcza stawia w szachowej materii własne pytania, dopełniając obraz gry niezwyklej, jawiącej się jako istotne źródło poznania człowieka.

W 2012 roku mija pół wieku od wydarzenia, jakim było odkrycie szachów sandomierskich. Skłania to do refleksji nad jego wpływem na zainteresowanie tematyką, stanem badań dotyczących gier, w szczególności zaś szachów, a także nad wykorzystaniem możliwości całego spektrum analizy naukowej w badaniach tej problematyki. **Muzeum Okręgowe w Sandomierzu we współpracy z Muzeum Archeologicznym w Poznaniu oraz Polskim Związkiem Szachowym**, pragnąc podkreślić ważkość znaleziska, zapraszają Państwa do wzięcia udziału w **Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej**. Z przyjemnością gościć będziemy przedstawicieli wszystkich dziedzin nauki, chcących zaprezentować własne badania nad rolą, jaką odegrały szachy w dziejach kultury europejskiej od czasów średniowiecza po dzień dzisiejszy.

Obrady odbywać się będą w ciągu dwóch dni: **25-26 maja 2012 roku** i będą miały charakter otwarty. Jednocześnie pragniemy poinformować, że materiały pokonferencyjne zostaną wydane w formie publikacji.

Równoległe z konferencją zaplanowano okolicznościowy turniej szachowy, organizowany przez Polski Związek Szachowy oraz widowiskowe pokazy „żywych szachów”. Muzeum Archeologiczne w Poznaniu przygotowało wystawę zatytułowaną *Szachy w średniowieczu – średniowiecze w szachach*, która od maja do czerwca 2012 roku gościć będzie w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu. Ekspozycji tej towarzyszyć będzie możliwość podziwiania oryginalnych figur szachów sandomierskich, na co dzień pilnie strzeżonych w muzealnym skarbcu. Gospodarz konferencji – Muzeum Okręgowe w Sandomierzu zapewnia szereg interesujących wydarzeń o charakterze edukacyjnym i rozrywkowym dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Wszystkie osoby i instytucje, pragnące włączyć się w organizację tego przedsięwzięcia, prosimy o kontakt z sekretarzami konferencji.

- Zgłoszenia referatów (na załączonym formularzu), z krótkim abstraktem (do 1000 znaków) prosimy nadsyłać do **30 stycznia 2012 roku** drogą pocztową lub elektroniczną na adres:

Agnieszka Stempin
Muzeum Archeologiczne w Poznaniu-Pałac Górków
ul. Wodna 27
61-781 Poznań
tel. 61 8528251 w. 238
mail: agnieszka.stempin@muzarp.poznan.pl

- Opłata konferencyjna wynosi 70 PLN.
- Organizatorzy proszą o zwrócenie uwagi w formularzu zgłoszeniowym na konieczność podania informacji o ewentualnej rezerwacji noclegów (baza noclegowa w Sandomierzu wymaga zamawiania miejsc z dużym wyprzedzeniem).

Sekretarze konferencji:

Monika Bajka Muzeum Okręgowe w Sandomierzu ul. Zamkowa 12 27-600 Sandomierz tel. 15 6445757 w. 38 mail: archeolog@zamek-sandomierz.pl	Agnieszka Stempin Muzeum Archeologiczne w Poznaniu- Pałac Górków ul. Wodna 27 61-781 Poznań tel. 61 8528251 w. 238 mail: agnieszka.stempin@muzarp.poznan.pl	Dorota Rzepecka Polski Związek Szachowy Aleje Jerozolimskie 49 00-697 Warszawa tel. 22 8414192 mail: d.rzepecka@pzszych.org.pl
--	--	---